

Рекомендована д. фармац. наук, проф. В. В. Трохимчуком  
УДК 615.322:615.254.2/.276]:615.07

## МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ РОСЛИННИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ, ЯКІ ПРОЯВЛЯЮТЬ ДІУРЕТИЧНУ ТА ПРОТИЗАПАЛЬНУ ДІЇ

© А. І. Денис, М. Б. Демчук

Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

**Резюме:** досліджено асортиментну структуру групи лікарських препаратів рослинного походження, які проявляють діуретичну та протизапальну дії, представлених на українському фармацевтичному ринку. Проведено аналіз цінової кон'юнктури вітчизняного ринку рослинних лікарських препаратів даної фармакологічної групи.

**Ключові слова:** лікарські засоби, рослинне походження, діуретична та протизапальна дії, маркетингові дослідження.

**Вступ.** Незважаючи на значний прогрес у галузі створення нових лікарських засобів синтетичного походження, значний науковий інтерес становлять ліки на рослинній основі. Це зумовлено їх високою ефективністю та безпечністю при тривалому застосуванні. Інтерес до фітотерапії викликано також зміною вікової структури населення: збільшення осіб похилого та старечого віку, які, як правило, страждають від хронічних захворювань, і вимагають тривалого застосування лікарських засобів із мінімальним ризиком розвитку побічних явищ [1].

При багатьох патологічних станах – хронічній серцевій недостатності, гіпертонічній хворобі, хворобах нирок, цирозі печінки тощо затримується вода і сіль в організмі, що призводить до появи набряків. Тому в комплексному лікуванні таких захворювань широко використовують діуретичні засоби [2].

У терапії захворювань органів сечовидільної системи застосовують лікарські засоби рослинного походження, оскільки вони за рахунок біологічно активних речовин проявляють не тільки сечогінну дію, але і знімають спазм гладкої мускулатури, зменшують болі, сприяють відходженню мікролітів і піску, знижують ступінь запального процесу в сечовивідних шляхах [3–6]. Мета нашої роботи – провести маркетингові дослідження українського фармацевтичного ринку лікарських засобів рослинного походження, які проявляють діуретичну та протизапальну дії.

**Методи дослідження.** Загальноприйняті статистичні та маркетингові дослідження паперових і електронних джерел інформації щодо препаратів даної фармакологічної групи.

**Результати й обговорення.** Для досягнення поставленої мети ми проводили комплексне маркетингове вивчення вітчизняного ринку лікарських засобів (ЛЗ) рослинного походження, які про-

являють діуретичну та протизапальну дії згідно з АТХ класифікаційної системи. Досліджувані ЛЗ належать до групи С03 «Діуретичні препарати», підгрупи С03В Х10 – «Різні діуретичні засоби» та групи G04 – «Засоби, що застосовуються в урології», підгрупи G04В – «Інші засоби, що застосовуються в урології, включно спазмолітики».

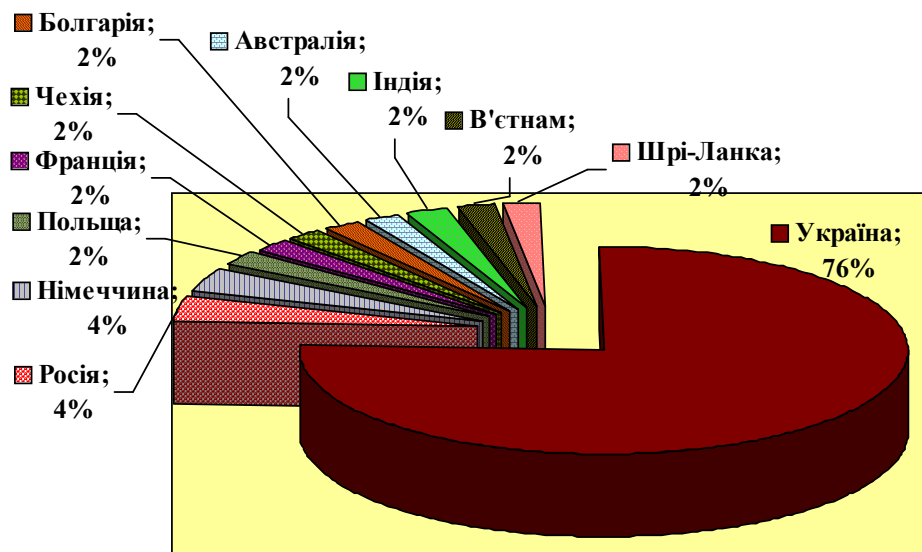
Встановлено, що станом на грудень 2011 року номенклатура лікарських засобів рослинного походження з діуретичною та протизапальною дією нараховує 50 найменувань [7]. У склад лікарських засобів підгрупи С03В Х10 входять бруньки берези, листя мучниці та ортосифону тичинкового, трава ерви шерстистої та хвоща польового, плоди ялівцю, пагони і листя леспедези головчастої, які проявляють виражений діуретичний ефект і, разом з тим, мають протизапальну дію. Препарати з цієї групи застосовують при патологічних станах, які супроводжуються набряками, а також в комплексному лікуванні гіпертонічної хвороби.

Із підгрупи G04В проаналізовано лікарські препарати рослинного походження, що проявляють протизапальну та діуретичну дії, застосовуються при лікуванні запальних захворювань нирок, сечового міхура і сечовивідних шляхів. Високий попит і рівень конкуренції у цій підгрупі мають препарати «Уролесан», «Канефрон», «Уронефрон», «Фітоліт» та «Цистон».

Потреба в препаратах досліджуваної групи забезпечується значною мірою вітчизняними виробниками, на їх частку припадає 76 % усього асортименту (рис.1).

Вітчизняне виробництво препаратів цієї фармакологічної групи забезпечують ВАТ «Лубнифарм», ЗАТ «Ліктрави», ТОВ «Тернофарм», ЗАТ «Фармацевтична фабрика «Віола», АТ «Галичфарм», ВАТ «Фармак», ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я».

**Рис. 1.** Співвідношення країн-виробників рослинних лікарських препаратів із діуретичною та протизапальною дією на фармацевтичному ринку України.

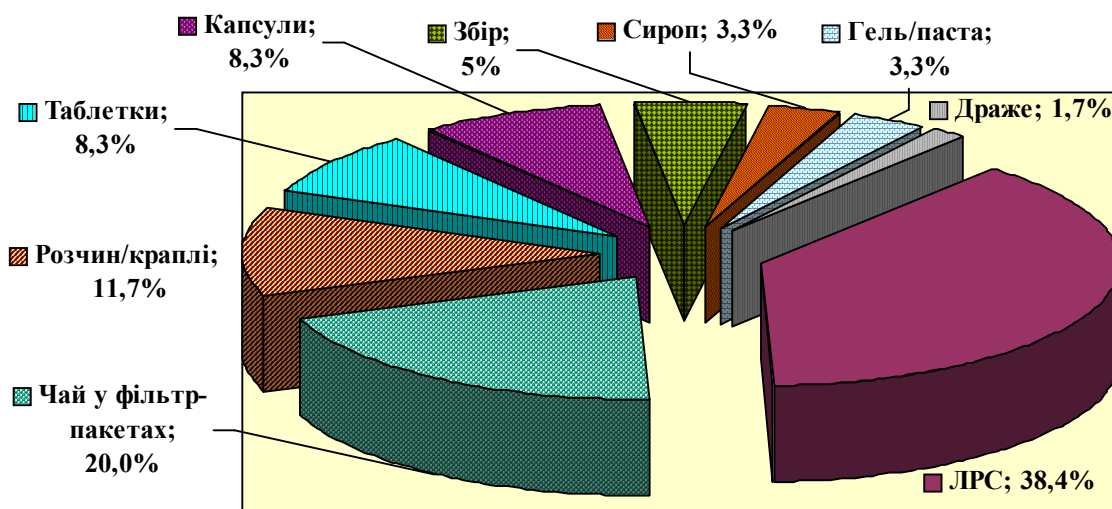


Лікарські засоби рослинного походження з діуретичною та протизапальною дією постачають на український ринок фірми-виробники із 10 країн світу. Аналіз державного реєстру ЛЗ дозволив визначити частку кожної із країн-виробників в товарному асортименті на ринку ЛЗ рослинного походження. Найактивніші позиції серед країн-імпортерів займають Росія (ЗАТ «ВІФІТЕХ», Фармацевтична фабрика «Красногорсклексредства») та Німеччина («Біонорика АГ»), які зареєстрували на українському ринку по 4 % від загальної кількості найменувань. Решта країн, які присутні на ринку (Польща, Франція, Чехія, Болгарія, Австралія, Індія, В'єтнам, Шрі-Ланка), займають по 2 %.

Серед зареєстрованих досліджуваних лікарських засобів рослинного походження 56 % асортименту формують монопрепарати, а частка комбінованих препаратів становить – 44 %.

На фармацевтичному ринку України усі ЛЗ аналізованої групи представлені виробниками у різних лікарських формах (рис. 2). Найпоширенішою є лікарська рослинна сировина (ЛРС) – 63,4 % ( 38,4 % – власне ЛРС, 20% у формі чаю у фільтр-пакетах, 5% у вигляді збору). Друге місце за кількістю пропозицій займають тверді (таблетки, капсули – по 8,3 %, драже – 1,7 %) третє – рідкі лікарські форми (розчини/краплі – 11,7%, сиропи – 3,3%). Вагома частина твердих лікарських форм в товарному асортименті зумовлена точністю дозування та зручністю використання. Рідкі лікарські форми посідають значну частку завдяки хорошій біодоступності та відносній традиційності технології їх отримання.

Серед монопрепаратів найчисленнішими на ринку України є ЛРС, частка яких становить 62,8 % від пропозицій, на другому місці чай – 22,8 %. Частка лікарських засобів у формі таблеток та роз-



**Рис. 2.** Діаграма розподілу лікарських форм рослинних препаратів із діуретичною та протизапальною дією.

чинів для внутрішнього застосування становить по 5,8 %, та капсул – 2,8 %. Неохідно зазначити, що монопрепарати у формі таблеток на вітчизняному ринку представлені лише іноземними країнами-імпортерами (В'єтнам, Болгарія), що свідчить про необхідність розширення асортименту твердих лікарських форм за рахунок доступних та якісних вітчизняних лікарських засобів.

Ціноутворення на будь-якому ринку є одним з визначальних моментів його життєздатності. Для оцінки економічної доступності ЛЗ рослинного походження для українського споживача вивчали цінову кон'юнктуру ринку. Для цього проводили аналіз динаміки цін виробників та посередників, опублікованих в прайсах щотижневика «Аптека», а також вивчали коефіцієнти ліквідності та адекватності платоспроможності [8].

Аналіз цінових пропозицій досліджуваних ЛЗ, представлених на ринку України, дозволив провести умовний розподіл препаратів на три цінові ніші: високовартісну (більше 50 грн), середньовартісну (від 20 до 50 грн) і низьковартісну (до 20 грн).

Низьковартісну нішу в основному формують ЛРС, збори та чаї вітчизняних виробників. Також сюди належать розчини для внутрішнього вживання «Уронефрон» краплі ор. фл 25 мл №1 ВАТ «Фармак» та «Урохолум» краплі ор. фл 25 мл №1 Житомирської фармацевтичної фабрики, капсули «Фітоліт» № 30 ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я».

Найчисленнішою є середньовартісна ніша, яку значною мірою формують вітчизняні високоефективні препарати рослинного походження, що проявляють діуретичну та протизапальну дії. До цієї групи увійшли такі препарати, як «Уролесан» у формі капсул ВАТ «Київмедпрепарат», сиропу та крапель АТ «Галичфарм», «Уронефрон» у формі гелю та сиропу ВАТ «Фармак», «Урохолум» краплі ор. фл 40 мл № 1 Житомирської фармацевтичної фабрики, паста для пригот. суспензії д/перор. застос. по 100 г у тубах «Фітолізин» Варшавського заводу лікарських рослин «Гербаполь», капс. № 60 «Фітоліт» та «Фітоліт Форте Н» ТОВ

«Фармацевтична компанія «Здоров'я», а також табл. № 100 «Цистон» Хімалая Драг Компані.

У високовартісну нішу увійшли лише препарати: «Канефрон» у формі драже та крапель для внутрішнього вживання німецького виробника «Біонорика АГ», а також «Трибестан» табл. 250 мг, № 60 «Софарма» (Болгарія).

Для детального аналізу цінової кон'юнктури ринку ми розрахували коефіцієнти ліквідності ціни та адекватності платоспроможності станом на грудень 2011 року.

Із врахуванням концепції соціально-етичного маркетингу, коефіцієнт ліквідності ціни на оптовому сегменті внутрішнього фармацевтичного ринку повинен знаходитися в межах від 0,01 до 0,16. Серед досліджуваного асортименту ЛЗ коливання ціни відповідало цим вимогам лише на 31 %. Неохідно зазначити, що діапазон зміни цін на інші лікарські засоби рослинного походження, які проявляють діуретичну та протизапальну дії, не перевищував 0,5. Хоча це теж досить високий показник варіації оптової ціни для даної групи, оскільки 76 % асортименту сформовано саме вітчизняними виробниками.

Наступним етапом нашого дослідження став розрахунок коефіцієнта адекватності платоспроможності, який характеризує співвідношення між ціною препарату і платоспроможністю населення. Для досліджуваної групи ЛЗ рослинного походження значення коефіцієнта є достатньо низьким і коливається в межах до 0,38 %, що вказує на доступність цих препаратів українському споживачу.

**Висновки.** Аналіз стану товарної кон'юнктури українського ринку лікарських засобів рослинного походження, які проявляють діуретичну та протизапальну дії, дозволив встановити, що 63,4 % із представленого асортименту українські виробники пропонують у вигляді ЛРС, чаїв та зборів, що вказує на перспективність та необхідність розробки і впровадження у виробництво твердих лікарських форм із вищою ефективністю, точністю дозування та зручністю використання.

## Література

1. Фармацевтическая опека: курс лекций для провизоров и семейных врачей / И.А. Зупанец, В.П. Черных, С.В. Попов [и др.]; под ред. В. П. Черных, И. А. Зупанца, В. А. Усенко. – Х. : Мегаполис, 2003. – 608 с.
2. Иванов Д. Д. Місце тіазидоподібних діуретиків у нефрології та кардіології / Д. Д. Иванов // Здоров'я України. – 2008. – №11–1. – С. 80–81.
3. Мартинюк Л. П. Ефективність комплексного застосування рослинних препаратів у лікуванні хронічного пієлонефриту у фазі загострення / Л. П. Мартинюк, Т. О. Мильніков // MED Експерт. – 2010. Режим досту-

пу: [http://medexpert.org.ua/modules/myarticles/article\\_storyid\\_618.html](http://medexpert.org.ua/modules/myarticles/article_storyid_618.html).

4. Неймарк А. И. Комплексное лечение больных нефролитиазом, осложненным вторичным пиелонефритом / А. И. Неймарк, Н. А. Ноздрачев, А. П. Скопа // Урология. – 2011. – № 3. – С. 9–13.
5. Опыт применения растительных препаратов в комплексном лечении хронической инфекции верхних мочевыводящих путей у пациентов, перенесших дистанционную ударно-волновую литотрипсию / В. А. Максимов, Л. А. Ходырева, А. А. Дударева [и др.]

// Урологія. – 2011. – № 3. – С. 6–9.

6. Ткачук В. Н. Возможности фитотерапии в лечении больных с камнями мочеточников / В. Н. Ткачук, И. Н. Ткачук, В. Я. Дубинский // Урологія. – 2009. –

№ 3. – С. 13–15.

7. <http://www.mozdocs.kiev.ua/>

8. <http://www.apteka.ua/>

## **МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ РЫНКА РАСТИТЕЛЬНЫХ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ, КОТОРЫЕ ОКАЗЫВАЮТ ДИУРЕТИЧЕСКОЕ И ПРОТИВОВОСПАЛИТЕЛЬНОЕ ДЕЙСТВИЕ**

**А. И. Денис, М. Б. Демчук**

*Тернопольский государственный медицинский университет имени И. Я. Горбачевского*

**Резюме:** исследовано ассортиментную структуру группы лекарственных препаратов растительного происхождения, которые оказывают диуретическое и противовоспалительное действие, представленных на украинском фармацевтическом рынке. Проведен анализ ценовой конъюнктуры отечественного рынка растительных лекарственных препаратов данной фармакологической группы.

**Ключевые слова:** лекарственные средства, растительное происхождения, диуретическое и противовоспалительное действие; маркетинговые исследования.

## **MARKETING RESEARCHES OF PLANT MEDICINES, WHICH PERFORM DIURETIC AND ANTI-INFLAMMATORY ACTIVITIES**

**A. I. Denys, M. B. Demchuk**

*Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky*

**Summary:** assortment structure of group of medicinal preparations of vegetable origin, which show diuretic and anti-inflammatory actions, presented at the Ukrainian pharmaceutical market was searched. The analysis of the price situation on the national market of plant medicinal preparations from this pharmacological group was conducted.

**Key words:** medicinal preparations, vegetable origin, diuretic and anti-inflammatory actions, marketing researches.